

15 נובמבר 2023

לכבוד:

ח"כ בצלאל סמוטריץ, שר האוצר
ח"כ ניר ברקת, שר הכלכלה
ח"כ יואב בן צור, שר העבודה
ח"כ משה גפני, יו"ר ועדת הכספים
באמצעות הדואר האלקטרוני

הנדון: השלמות נדרשות במדיניות התעסוקה בעקבות חרבות ברזל

1. **אנו - עשרות ארגונים חברתיים**, המייצגים ביום-יום עובדים מובטלים מקבוצות אוכלוסייה שונות (הרשימה המלאה למטה) - **מברכים על מעבר חוק תכנית הסיוע הכלכלי** המספק תמיכה חיונית לעסקים במשבר ולעובדים המוצאים לחל"ת או מפוטרים בעת המלחמה. בה בעת, אנו מבקשים להביא לטיפולכם הדחוף שתי סוגיות שלא קיבלו מענה בחוק, וכתוצאה מכך עובדים רבים נמצאים בסיכון וללא הגנה ראויה מפני מצוקה כלכלית ואף הדרדרות לעוני.
2. אנו סבורים כי מדינת ישראל צריכה לדאוג ולסייע כלכלית למי שנפגע כלכלית מהמלחמה, וכי ביחס לעובדים העקרון המוביל צריך להיות שכל מי שעבד ב-6.10.23, ערב פרוץ המלחמה, והכנסתו נפגעה בעקבות המלחמה – יקבל תמיכה מהמדינה עד אשר יוכל לשוב לעבודתו (להלן: עקרון התמיכה בכל העובדים). על כן, אנו קוראים לכם לפעול ולהשלים את החוסרים בתוכנית כדי להבטיח רשת בטחון כלכלית לאזרחי ישראל בתקופה של משבר בטחוני חסר תקדים.

א. סיוע לעובדים בשכר שעתי שהיקף עבודתם הופחת

3. לפי הנתונים העדכניים ביותר שברשותנו (מהסקר החברתי של הלמ"ס בשנת 2016), **23% מהעובדים במשק עובדים על בסיס שכר שעתי**. רבים מהם מועסקים ללא התחייבות מעסיק למינימום שעות עבודה, כלומר הם מזומנים למשמרות על פי הצורך. בדרך כלל, עובדים אלו שייכים לקבוצות המוחלשות ביותר בחברה, ומתאפיינים בהכנסה נמוכה ובמשאבים כלכליים מוגבלים.
4. בתקופת המלחמה, עקב צמצום היקף הפעילות העסקית, מעסיקים רבים צמצמו ועשויים להמשיך לצמצם את היקף השעות שהם מקצים לעובדים אלו, אולם מבלי להוציאם לחל"ת או לפטרם. כתוצאה מכך, עובדים אלו רואים ירידה חדה בהכנסתם, אולם אינם זכאים לדמי אבטלה. רבים מהם עשויים להידרדר לעוני קשה.
5. יודגש, כי **עובדים שעתיים ניצבים בפני בעיות ייחודיות**, השונות מאלו של עובדים בשכר חודשי, מכיוון שרבים מהם לא יודעים ולא מסכמים מראש את היקף שעות העבודה עם המעביד. הם יכולים לגלות רק בדיעבד ששעותיהם קוצצו בצורה חדה, וגם אם יתפטרו בעקבות זאת (ובכך יוציאו את עצמם ממעגל העבודה, עם פוטנציאל לנזקים ארוכי טווח) - עדיין לא יקבלו שום פיצוי על אובדן ההכנסה בדיעבד. **מדובר בעובדים החלשים ביותר במשק**, ויש להגן עליהם מפני פגיעה קשה בעת המלחמה.
6. כדי לתת מענה לבעיה זו ולהבטיח את עקרון התמיכה בכל העובדים הנ"ל, **אנו מציעים כי עובדים שעתיים יוכלו לקבל דמי אבטלה על ההפרש** בין הכנסתם החודשית הממוצעת בששת החודשים שקדמו ל-7 אוקטובר, לבין הכנסתם אחרי ה-7 לאוקטובר.

ב. מנגנון להחזרת עובדים מחל"ת

7. בעקבות מצב הלוחמה מעסיקים רבים נאלצו לצמצם באופן ניכר בהיקף הפעילות העסקית שלהם, ועל כן אינם יכולים להחזיק ולממן את כח אדם בהיקף שהיה להם לפני המלחמה. לפי סקר שערך הלמ"ס בסוף אוקטובר, 51% מהעסקים בישראל צפו שהכנסותיהם באוקטובר יהיו נמוכות לפחות בחצי מהמקובל לחודש זה, ו-75% של צפו ירידה של 75% או יותר בהכנסותיהם.
8. טוב עשתה המדינה כי קבעה פיצוי למעסיקים על הוצאות שכר, אך כיוון שפיצוי זה הינו חלקי ומוגבל עד תקרה מסוימת, מעסיקים רבים עדיין נאלצו להוציא עובדים רבים לחל"ת ואף לפטרם. היקף העובדים שכבר הגישו בקשות לקבלת דמי אבטלה עבר את ה-100 אלף. על כן, טוב עשתה המדינה שאימצה גם הקלות במתן דמי אבטלה ומענקים לעובדים אלו.
9. במצב החדש שנוצר במשק, אנו מציעים ללמוד מלקחי תקופת הקורונה, ולייצר מנגנון שיאפשר למעסיקים להחזיר עובדים לעבודה, גם אם יכולים להעסיקם רק בהיקף חלקי. נציין, כי על פי החוק שהתקבל, תמיד יהיה למעסיק משתלם יותר להשאיר בחל"ת עובד שאין בו צורך כרגע מאשר לחזור ולהעסיק אותו.
10. מצב זה הינו מעורר דאגה, מכיוון שישנו אינטרס כלכלי וחברתי משמעותי בכך שכמה שיותר עובדים יוחזרו מחל"ת בהקדם האפשרי:
 - 10.1. כאשר עובד מוצא לחל"ת, אמנם נשארים לכאורה קשרי ההעסקה בינו לבין המעביד, אך בפועל התקשורת והיחסים ביניהם מצומצמים ביותר. עם חלוף הזמן, נחלשת הזיקה בין המעסיק לעובד, וכאשר המשבר חולף וחוזר הצורך בעובדים, קשה יותר להחזירם לעבודה, והכישורים והנסיון שצברו אינם מנוצלים באופן מיטבי.
 - 10.2. גם עבור העובד עצמו, תקופת החל"ת מתאפיינת בחוסר מעש, המוביל לשחיקה מתגברת של מיומנויות תעסוקתיות ומייצר סיכון לנזק נפשי ורגשי. בנוסף, הוא אינו צובר את הזכויות הסוציאליות (פיצויים, פנסיה ולעתים גם קרן השתלמות) להם הוא זכאי בזמן עבודה. לכך עשויות להיות השלכות משמעותיות לחוסן הכלכלי שלו בעתיד, במיוחד בתקופת הפרישה.
11. הנזקים האלה מופחתים משמעותית, גם אם העובד חוזר לעבודה במשרה חלקית בלבד. כתוצאה מכך, עדיף למדינה שמעסיק יחזיר מספר עובדים מחל"ת למשרה חלקית, מאשר שיחזיר עובד אחד למשרה מלאה.
12. אי לכך, אנו ממליצים על מתן סיוע למעסיקים המעוניינים להחזיר עובדים שהוצאו לחל"ת בתקופת המלחמה למשרה חלקית. כדי לתמרץ את המעסיקים ואת העובדים לשוב לעבודה, גם אם באופן חלקי, אנו ממליצים כי המדינה תשפה את המעסיקים בשיעור של 70% מההפרש בין עלות שכרם של העובדים לפני יציאתם לחל"ת לבין עלות שכרם המופחת. העובדים יקבלו מהמעסיק שכר מלא עבור השעות בהן יעבדו בפועל, ולפחות 70% מהשכר עבור השעות שהופחתו להם לעומת היקף משרתם לפני היציאה לחל"ת (האחוז הספציפי ייקבע בהסכמה בין המעסיקים, ארגוני העובדים, והמדינה). יודגש, כי מנגנון כזה לא יעלה למדינה יותר מאשר הישארות אותם עובדים בחל"ת, אבל יהיה לו ערך כלכלי וחברתי ניכר.
13. בנוסף, יהיה ניתן להשתמש באותו מנגנון כדי למנוע מראש או לצמצם עד כמה שאפשר הוצאה לחל"ת של עובדים.
14. נודה לטיפולכם בשתי הסוגיות בהקדם האפשרי. אנו עומדים לרשותכם לכל שאלה או סיוע שיידרש לשם כך.

בתודה מראש,

יקותיאל משי
מנהל קידום מדיניות עמותת 121

רועי מאור
מנהל פיתוח מדיניות, עמותת 121

טלי ניר, עו"ד
מנכ"לית עמותת 121

נספח: מקרי בוחן להמחשת הניטרליות התקציבית של מודל ההחזרה מחל"ת

1. עובד בגיל 35, שעבד במשרה מלאה ומשכורתו הממוצעת לפני יציאתו לחל"ת עמדה על 6,000 ₪ ברוטו לחודש, יהיה זכאי לדמי אבטלה של 4,602 ₪ לחודש בנובמבר ובדצמבר. במקום זאת, המעסיק מחליט להחזיר אותו לעבודה בהיקף של חצי משרה, לפי המודל המוצע. המעסיק ישלם לו עבור שעות העבודה בפועל 3,000 ₪ + עלות מעביד וישא בעלות זו במלואה. עבור יתרת המשרה:

1.1. המעסיק יקבל שיפוי מהמדינה בסך 2,100 ₪ (70% מהיתרה של 3,000 ₪) + עלות מעביד (3.5% ביטוח לאומי + 6.5% פנסיה + 8.3% פיצויים), ובסה"כ 2,484 ₪ (2,100 + 18.3% עלות מעביד).

1.2. המעסיק והעובד ישלמו דמי ביטוח לאומי בסך 7.05% מסך השכר (חלק עובד+מעביד), או לפחות 360 ₪ (לפי שכר של 5,100 ₪ = 3,000 ₪ עבור שעות העבודה + 2,100 ₪ שיפוי מהמדינה). זאת, לעומת דמי ביטוח מינימליים בסך 194 ₪ למובטל. כלומר, למדינה תהיה הכנסה נוספת מדמי ביטוח לאומי של 166 ₪.

1.3. בסך הכל, העלות נטו למדינה תעמוד לכל היותר על 2,318 ₪ (2,484 ₪ שיפוי למעסיק בהפחתת 166 ₪ בהכנסה נוספת מדמי ביטוח לאומי) לעומת 4,602 ₪ בדמי אבטלה, לחסכון כולל של 2,284 ₪.

2. עובד בגיל 26, שעבד ב-80% משרה והכנסתו הממוצעת לפני יציאתו לחל"ת עמדה על 11,000 ₪ לחודש, יהיה זכאי לדמי אבטלה בסך 5,207 ₪ לחודש בנובמבר ובדצמבר. במקום זאת, המעסיק מחליט להחזיר אותו לעבודה בהיקף של 40% משרה, לפי המודל המוצע. המעסיק ישלם לו עבור שעות העבודה בפועל 5,500 ₪ + עלות מעביד וישא בעלות זאת במלואה. עבור יתרת המשרה:

2.1. המעסיק יקבל שיפוי מהמדינה בסך 3,850 ₪ (70% מהיתרה של 5,500 ₪) + עלות מעביד (7.6% ביטוח לאומי + 6.5% פנסיה + 8.3% פיצויים), ובסה"כ 4,712 ₪ (5,500 + 22.4% עלות מעביד).

2.2. המעסיק והעובד ישלמו דמי ביטוח לאומי בסך 7.05% מסך השכר (חלק עובד+מעביד) עבור השכר עד 7,122 ₪ = 502 ₪. בנוסף הם ישלמו דמי ביטוח לאומי בסך 19.6% על חלק השכר שבין 7,122 ₪ לבין 9,350 ₪ (5,500 ₪ עבור שעות העבודה + 3,850 ₪ שיפוי המדינה) = 437 ₪. בסך הכל, ישולמו 939 ₪ דמי ביטוח לאומי, לעומת דמי ביטוח מינימליים של 194 ₪ בסך של 194 ₪ למובטל. כלומר, למדינה תהיה הכנסה נוספת מדמי ביטוח לאומי של 745 ₪.

2.3. בסך הכל, העלות נטו למדינה תעמוד לכל היותר על 3,967 ₪ (4,712 ₪ שיפוי למעסיק בהפחתת 745 ₪ בהכנסה נוספת מדמי ביטוח לאומי), לעומת 5,207 ₪ בדמי אבטלה, לחסכון כולל של 1,240 ₪.

העתקים:

מר שלומי הייזלר- מנכ"ל משרד האוצר

מר אמנון מרחב – מנכ"ל משרד הכלכלה

מר ישראל אוזן- מנכ"ל משרד העבודה

מר יוגב גורדוס- ראש אגף התקציבים באוצר

מר כפיר בטאט, סגן הממונה על התקציבים במשרד האוצר

גב' מיכל פינק - סמנכ"לית אסטרטגיה משרד הכלכלה

גב' נועה שוקרון, רכזת תעסוקה, אגף התקציבים, משרד האוצר

גב' ירונה שלום מ"מ מנכ"ל המוסד לביטוח לאומי

מר אוריאל כזום, סמנכ"ל קצבאות, המוסד לביטוח לאומי

שותפים

